

2010 áprilisában immár huszonötödik alkalommal került sor az MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet (MKIK GVI) vállalati konjunktúra-vizsgálatára, amely több mint 13.000 cég megkeresésével készül minden évben áprilisban és októberben, a területi kamarák közreműködésével. Ez a legkiterjedtebb, legtöbb céget felmérő vállalati konjunktúra-vizsgálat Magyarországon, és része az Eurochambres mintegy 14 millió vállalkozásra kiterjedő európai konjunktúra-vizsgálatának is. A megkeresett vállalkozások közül áprilisban 1640 cég vezetője töltötte ki kérdőívünket – vizsgálatunk ennyi vállalati vezető válaszaiból áll.

2010 áprilisában a szokásos kérdések mellett a bruttó bérek 2010-ben történő változásáról, a késedelmes fizetés és láncartozás problémájáról, valamint internet-használati szokásaikról is megkérdeztük a vállalatokat. Ezen kívül azt is megvizsgáltuk, hogy a cégek előrejelzése szerint még hány hónapon keresztül fogják érzékelni a gazdasági válság hatását.

Az adatok azt mutatják, hogy béremelkedésre számíthatunk a versenyszférában: a megkérdezett vállalatvezetők tervei szerint 11%-uk fogja csökkenteni és 39%-uk fogja növelni a béreket 2010 folyamán.

A válaszadó cégek prognózisa szerint átlagosan körülbelül még egy évig fogják érzékelni a gazdasági válság hatásait. A nagyobb létszámú, az exportáló és a külföldi tulajdonhánnyal rendelkező vállalatok általában rövidebbre becsülték ezt az időszakot, mint a többi cég.

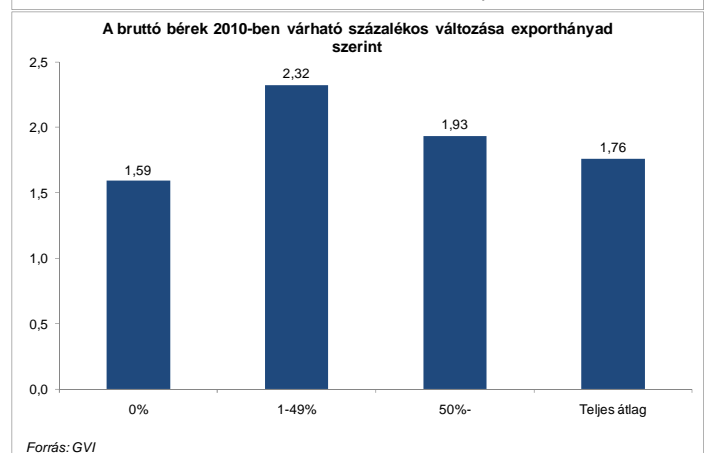
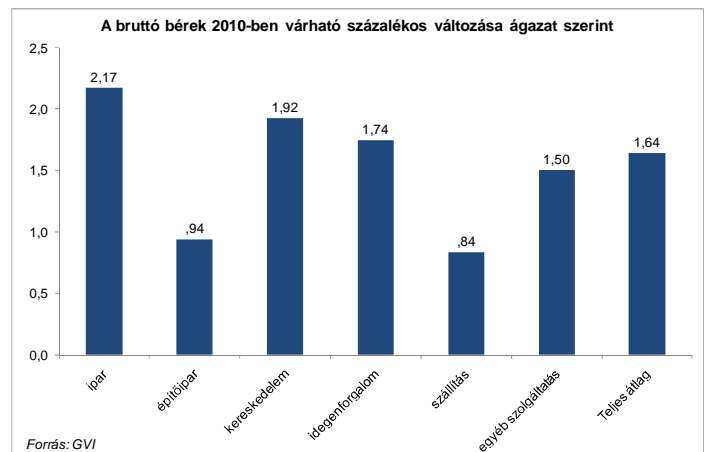
A legtöbb megkérdezett vállalat arról számolt be, hogy partnereinek legfeljebb egyötöde késett fizetési kötelezettsége kiegyenlítésével az elmúlt időszakban. Átlagosan a cégek partnereinek körülbelül egyharmada fizet késedelmesen.

A vizsgálatban résztvevő cégek többsége rendelkezik honlappal. A megkérdezett vállalatok leggyakrabban a piaci folyamatokról, jogszabályokról való tájékozódásra és ügyintézésre használják az internetet, az online termékértékesítés és az új munkatársak világhálón történő toborzása viszont jóval ritkább körökben.

A bruttó bérek 2010-ben történő változása

A bruttó bérek ez évi alakulását illetően összességében elmondható, hogy a válaszadók 11%-a számolt be csökkenésről, 39%-uk pedig emelkedésről, míg a cégek fele stagnáló bérekre számít. 11%-os vagy nagyobb bércsökkenésről a kérdőív kitöltőinek 1%-a, 10% alatti mérséklésről pedig 10%-uk számolt be. Emellett a megkérdezettek 29%-a 1 és 5% közötti bérfeljesztést, 8%-uk 6 és 10% közötti emelkedést, 2%-uk pedig legalább 11%-os béremelést tervez 2010-re.

A bérváltozás gazdasági ágak szerinti elemzése azt mutatja, hogy az ipari cégek átlagosan 2,2%-os, az építőipari cégek 0,9%-os, a kereskedelmi cégek 1,9%-os, az idegenforgalmi cégek 1,7%-os, a szállítási cégek 0,8%-os, az egyéb szolgáltatást nyújtó cégek pedig 1,5%-os növekedést várnak 2010-re. Az alkalmazotti létszám szerinti átlagos várakozások a következőképpen alakulnak: a 10 fő alatti cégek átlagosan 1,4%-os, a 10-49 fő közöttiek és az 50-249 fő közöttiek 2%-os, a 250 fő felettiek pedig 1,9%-os emelkedéssel számolnak. Azon cégek, amelyek kizárólag belföldön értékesítenek, átlagosan 1,6%-os, a többnyire belföldön értékesítők 2,3%-os, az exportorientáltak pedig 1,9%-os növekedést jeleztek. A tisztán magyar tulajdonú vállalatok átlagosan 1,8%-os, a többségében magyar tulajdonúak 2,7%-os, a többségében külföldi tulajdonúak pedig 1,6%-os emelkedést jósoltak.

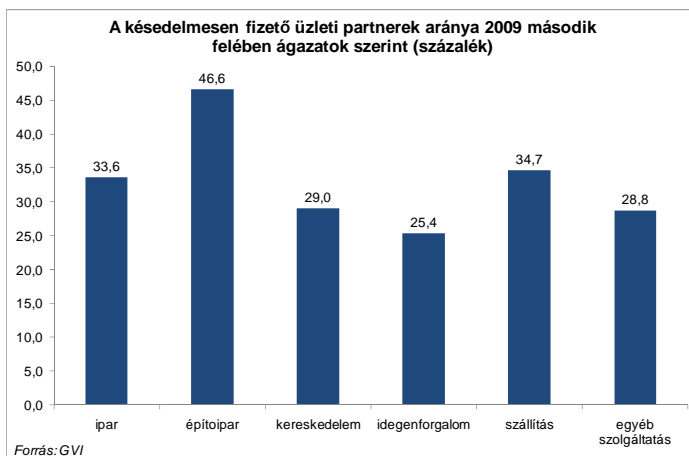
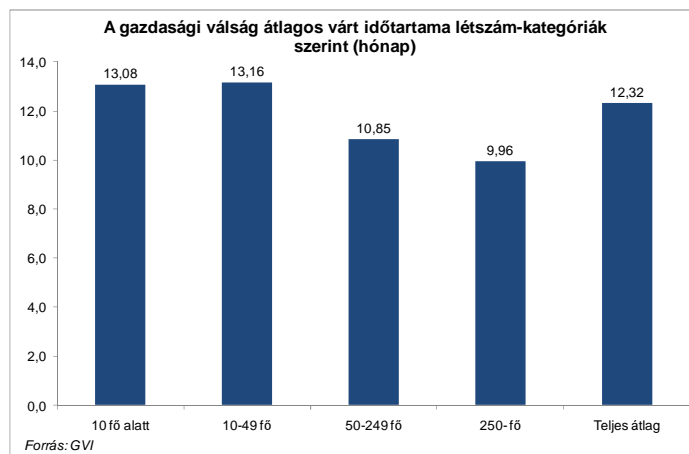
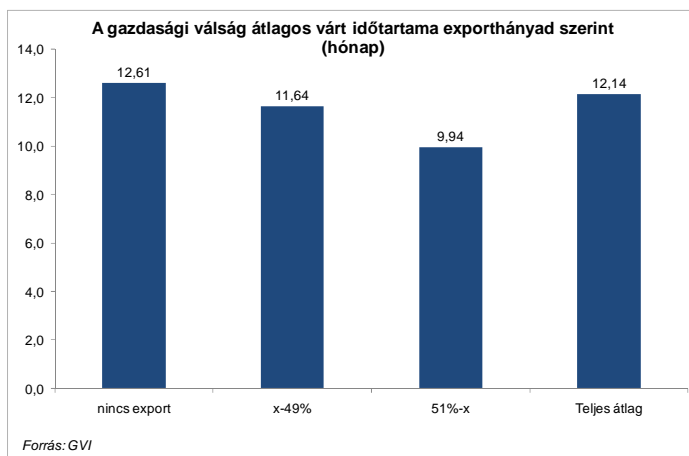
A gazdasági válság hatásának várt időtartama

A megkérdezett vállalatvezetők 5%-a jelezte, hogy a krízis már nem hat üzletmenetére. A megkérdezettek 18%-a legfeljebb 6 hónapra, 53%-uk 7 és 12 hónap közöttire, 20%-uk pedig 13 és 24 hónap közöttire becsüli a válság hatásának várható időtartamát. A vállalatok 2%-a véli úgy, hogy csak 2-3 év múlva szűnnek meg a kedvezőtlen gazdasági körülmények, közel 1%-uk pedig arról számolt be, hogy még legalább 3 évig fogják érzékelni a válság hatását. A válaszok 77%-a szerint egy év múlva már nem fogjuk érezni a gazdasági krízis következményeit. A válaszok átlaga körülbelül egy év, a legpesszimistább válasz pedig 60 hónapra, azaz 5 évre prognosztizálja a válság hatásának megszűnését. Az adatok azt mutatják, hogy a nagyobb létszámú, az exportáló és a külföldi tulajdonhányaddal rendelkező vállalatok általában rövidebbre becsülik a válság várható időtartamát.

A gazdasági válság várt időtartama a nagyobb vállalatok körében alacsonyabb, mint a kis cégek esetében. Az 50 fő alatti vállalkozások átlagosan 13 hónapos, az 50-249 fősek 11 hónapos, a 250 fő felettiek pedig 10 hónapos kedvezőtlen időszakra számítanak. A kizárólag belföldre termelő vállalatok prognózisa szerint a válság még 13 hónapon keresztül fog hatni üzletmenetükre. A többnyire belpiacon értékesítő cégek körében 12 hónap, az exportorientáltak esetében pedig 10 hónap ez az érték. A tisztán magyar tulajdonú cégek átlagosan még 12,5 hónapra teszik a válság időtartamát. A többségében magyar tulajdonúak esetében 13 hónap, a többségében külföldi tulajdonban levők körében pedig 10 hónap volt ez az érték. Gazdasági ágak szerint a következőképpen alakultak az átlagértékek: az iparvállalatok 11,7, az építőipariak 13,1, a kereskedelmi vállalkozások 12,8, az idegenforgalmi cégek 13,2, a szállítási vállalatok 12,4, az egyéb szolgáltatásokkal foglalkozók pedig 12 hónapos kedvezőtlen időszakra számítanak.

Késedelmes fizetés, láncartozás

A megkérdezett vállalatvezetők 19%-ának nem volt késedelmesen fizető partnere a vizsgált időszakban. A legtöbb vállalat arról számolt be, hogy legfeljebb partnereinek egyötöde késett fizetési kötelezettsége kiegyenlítésével. A válaszok átlaga azt mutatja, hogy a cégek partnereinek körülbelül egyharmada fizet késedelmesen. A késve fizető üzleti partnerek arányát gazdasági ágak szerint elemezve azt láthatjuk, hogy az ipari cégek esetében átlagosan a partnerek egyharmada fizet határidő után, a kereskedelmi vállalatoknál ez az arány 30%, a szállítási vállalkozásoknál 35%, az egyéb szolgáltatást nyújtóknál pedig 29%. Az építőipari vállalatoknál a legmagasabb a késve fizető partnere aránya (ez 2009 második felében 47% volt), a legalacsonyabb pedig az idegenforgalmi vállalkozásoknál (25%).

Az üzleti partnerek körében kialakuló lánc tartozásból fakadó problémák súlya a válaszadók 3,9%-a szerint csökkent, 49,4%-uk szerint nem változott, 46,7%-uk szerint pedig nőtt 2010 első negyedévében.

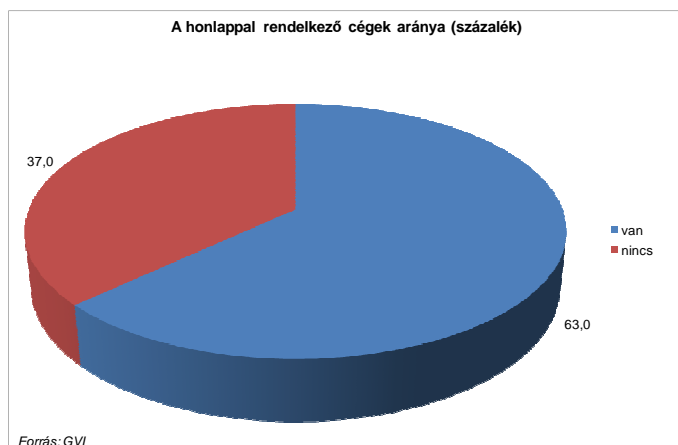
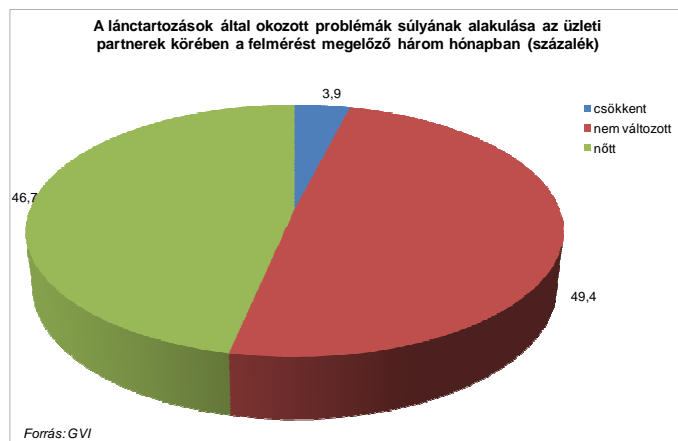
Gazdasági ágak szerint a lánc tartozásból fakadó problémák súlyának csökkenését legnagyobb arányban az iparvállalatok, növekedését pedig főként a szállítási cégek jelezték (5,6%, illetve 57%). Létszám szerint a lánc tartozásból eredő gondok csökkenéséről leggyakrabban az 50-249 főt foglalkoztató cégek számoltak be, növekedést pedig a kisebb, legfeljebb 49 fős cégek jelezték a legnagyobb arányban. A probléma súlyának csökkenését inkább az exportáló cégek körében jelezték, míg a probléma súlyosbodása inkább az exporttevékenységgel nem rendelkező cégekre jellemző. A külföldi tulajdon aránya szerinti adatelemzés azt mutatja, hogy a többségi külföldi tulajdonú cégek többsége szerint az utóbbi időben csökkent a lánc tartozás problémájának súlya, a probléma súlyosbodásáról pedig a kisebbségi külföldi tulajdonú cégek számoltak be legnagyobb arányban.

Internet-használati szokások

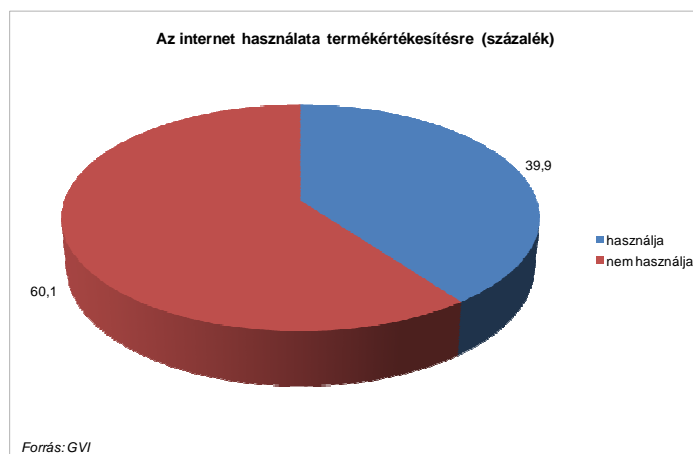
A vizsgálatban résztvevő cégek 63%-a rendelkezik honlappal. A megkérdezett vállalatok 89%-a használja az internetet a piaci folyamatokról, jogszabályokról való tájékozódásra. Ügyintézésre, mint például az Ügyfélkapu szolgáltatásainak igénybevételére pedig a válaszadók 88%-a alkalmazza a webet. A konkurencia üzleti magatartásának megfigyelésére a vállalatok 52%-a használja a világhálót. Üzleti partnerek, beszállítók keresésére a webet a válaszadók 71%-a használja, azonban új munkatársak toborzására, kiválasztására a megkérdezettek kisebbsége, csupán 26%-uk hívja segítségül az internetet. Termékeinek értékesítését pedig csak a cégek kisebbsége (40%) intézi a világhálón.

Megállapítható, hogy a vállalatméret növekedésével nő a honlappal rendelkező cégek aránya. A 10 fő alatti létszámmal működő cégek 42%-a, a 10-49 fő közöttiek 76%-a, az 50-249 közöttiek 83%-a, az ennél nagyobbaknak pedig a 94%-a működtet honlapot. Az exporthányadot tekintve a kizárólag belföldi piacra termelő cégek 56%-ának, a többnyire hazai piacra termelők 86%-ának, míg az inkább külföldi értékesítésre termelők 80%-ának van internetes oldala. A külföldi tulajdonú cégek esetében is gyakoribb a honlap használata: a tisztán magyar tulajdonú cégek 61%-a, a többségében magyar tulajdonúak 77%-a, a többségében külföldi tulajdonúaknak pedig 85%-a rendelkezik website-tal. Az ágazati bontást vizsgálva azt látjuk, hogy a legnagyobb arányban az idegenforgalmi (87%) és az ipari (79%) vállalatok tartanak fenn weboldalt.

Az internethasználat a piaci folyamatokról, jogszabályokról való tájékozódás során szinte minden megkérdezett vállalatra jellemző a 250 fő feletti nagyvállalatok esetében,

az exportáló vállalatoknál, a külföldi tulajdonhányaddal rendelkezőknél, valamint az ipari vállalatok körében. Az interneten keresztüli ügyintézés szintén a legnagyobb és a külföldi tulajdonú vállalatok körében a legelterjedtebb, a gazdasági ágak közül pedig az idegenforgalmi cégek körében alkalmazza szinte minden megkérdezett (94%). Az online termékértékesítés jóval ritkábban használt internetes eszköz. Webes értékesítéssel leggyakrabban a többségében belföldre termelő vállalatok (52%) és az idegenforgalom területén működők (68%) foglalkoznak. A konkurencia üzleti magatartásának internetes megfigyelését legnagyobb arányban a főként hazai piacra termelő, a kisebbségi külföldi tulajdonú, valamint az idegenforgalmi cégeknél alkalmazzák. A világhálót üzleti partnerek és beszállítók keresésére leggyakrabban az exportáló cégek és az ipari vállalatok használják. Az új munkatársak online toborzása a 250 fő feletti (61%), az exportorientált (46%) és a többségében külföldi tulajdonú (58%) cégek körében a legelterjedtebb.

Makrogazdasági tendenciák: kedvező munkaerő-piaci adatok

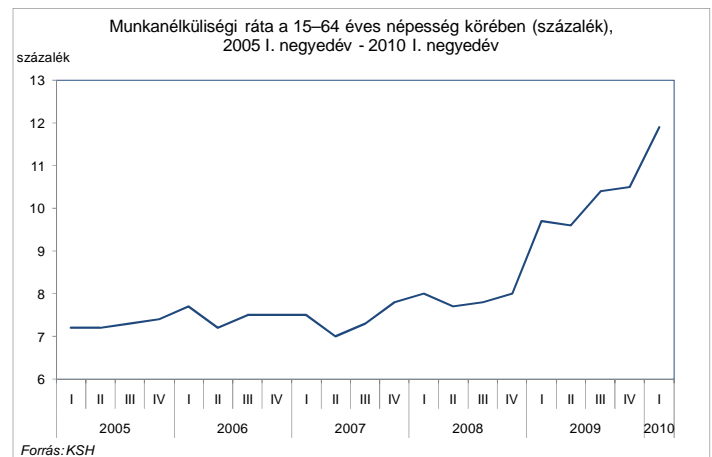
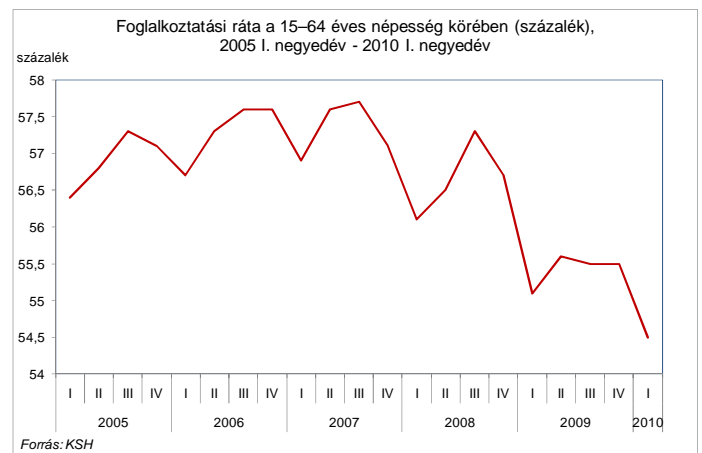
Egyre több jel utal arra, hogy a magyar munkapiaci fellendülés hamarabb következett be, mint ahogy arra korábban számítottak a szakértők. Az KSH legfrissebb foglalkoztatási adatai azt mutatják, hogy a munkanélküliségi ráta 0,4 százalékponttal csökkent a 2010. február–áprilisi szinthez képest, a foglalkoztatottak száma pedig 25 ezer fős emelkedéssel elmozdult a mélypontról. Emellett a válság magyarországi kibontakozása óta idén májusban csökkent először a regisztrált álláskereső állománya éves összevetésben. A konjunktúra erősödésére utal az is, hogy az aktivitási ráta 55,1 százalékra emelkedett, melynél magasabbat 2008 közepe óta nem tapasztaltunk. A pozitív tendenciát azonban fenntartásokkal kell kezelnünk, mivel egyrészt egyelőre kevés adat áll rendelkezésre, másrészt az európai adósságválság és a költségvetési kiigazítási igény bizonytalanná teszi a kontinens gazdaságának növekedési kilátásait, ez pedig negatívan hathat a munkaerő-piaci folyamatokra is.

Munkaerő-piaci folyamatok 2010 tavaszán

A KSH legfrissebb adatai szerint a 2010 március-májusi időszakban 11,4 százalékos volt a munkanélküliségi ráta Magyarországon, mely 0,4 százalékponttal kisebb, mint az egy hónappal ezelőtt közölt adat, tehát lehetséges, hogy 16 éves csúcсарól csökkenni kezdett a mutató.

A vizsgált időszakban a 15–64 éves népesség 62,2%-a jelent meg a munkaerőpiacon. A foglalkoztatottak létszáma ebben a korcsoportban 2010. március-májusban átlagosan 3 millió 727 ezer fő volt, ami 22 ezer fővel maradt el az előző év azonos időszakától, de 25 ezer fővel felülmúlta az előző 3 havi (2010. február-áprilisi) értéket. A 15–64 éves népesség foglalkoztatási rátája 55%-os volt, amely 0,3 százalékponttal alacsonyabb, mint a tavalyi év azonos időszakában volt. A munkanélküliek létszáma a vizsgált időszakban 483 ezer fő volt, mely 74 ezer fővel több, mint a 2009. március-májusi érték, de a 2010 február-áprilisi adathoz viszonyítva számuk már közel 14 ezer fővel csökkent. A munkanélküliségi ráta 11,4% volt, mely érték az előző év azonos időszakában 9,8% volt, 2010. február-áprilisban pedig 11,8%. A férfiak munkanélkülisége 1,8 százalékponttal, a nők pedig 1,4 százalékponttal nőtt az előző év megfelelő időszakához képest.

Bár az adatok azt mutatják, hogy a foglalkoztatottak száma a válság hatására elért mélypontról lassú emelkedésnek indult, meg kell jegyezni, hogy tavasszal a szezonális hatások is segítik ezt a folyamatot. Ezzel együtt a munkaerő-piaci helyzetet biztatónak látják a szakértők, hiszen az élénkülést inkább csak az év vége felé, de legalábbis 2010 második felére várták. A mostani, enyhén pozitív tendencia azért is meglepő, mert a vállalatok a nagy gazdasági visszaesés miatt alacsony kapacitáson üzemelnek: a szakértők úgy látják, hogy a válság során az

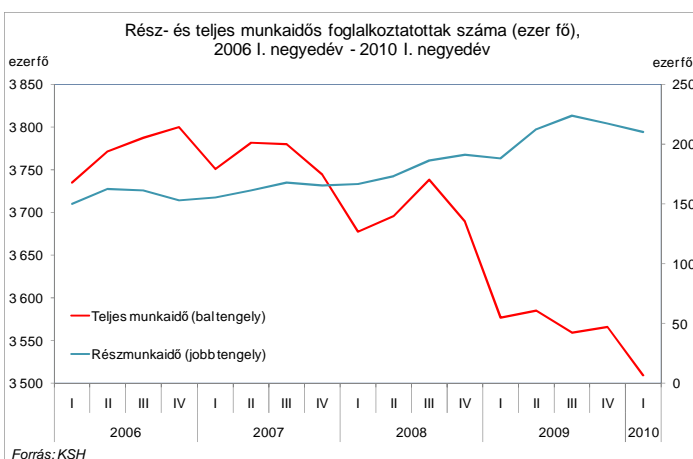
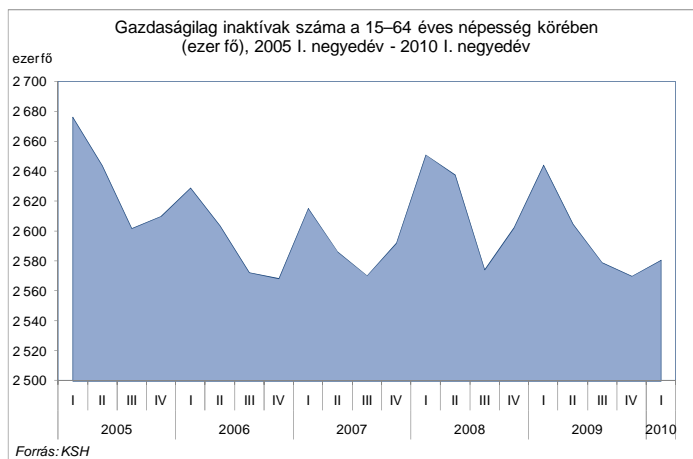
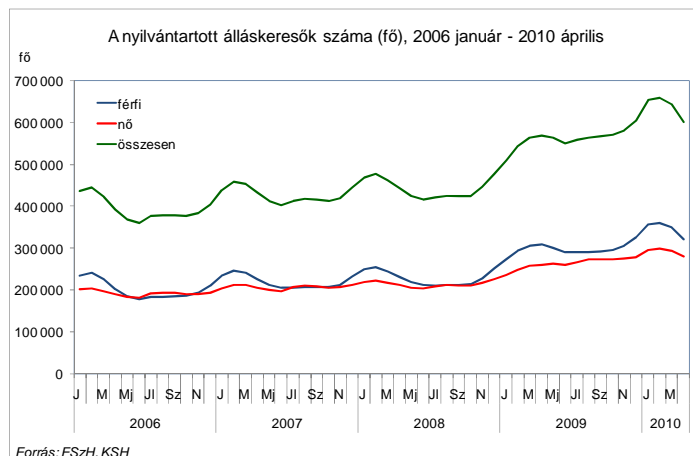
elbocsátások nem voltak akkorák, mint amit a recesszió mérete indokolt volna, így a gazdasági növekedés stabilizálódása után lehetett volna csak munkaerő-piaci élénkülésre számítani.

A konjunktúra erősödésére utal az is, hogy a 15–74 éves korosztály aktivitási rátája 55,1 százalékos, melynél magasabbat utoljára 2008 közepén tapasztaltunk. Ráadásul ha az elmúlt egy év folyamatait vizsgáljuk, láthatjuk, hogy a munkanélküliek is a munkaerőpiacon maradtak, holott a korábbi évekre az volt a jellemző, hogy kivonultak a munkapiacról, az inaktívok számát gyarapítva. Ennek következtében a vállalatok most akadálytalanul kielégíthetik munkaerő-keresletüket, ami tovább növelheti a kedvező folyamatok intenzitását.

Bár a mostani fellendülés jeleit még óvatosan kell kezelni, hiszen egy-két biztató adat alapján elhamarkodott lenne erőteljes trendfordulóról beszélni, ugyanakkor a mostani adatok egybecsengenek a többi munkaerő-piaci statisztika számaival. Az Állami Foglalkoztatási Szolgálat (ÁFSZ) friss statisztikájából az derül ki, hogy a válság magyarországi kibontakozása óta idén májusban először csökkent a regisztrált álláskeresők állománya éves összevetésben is. Bár tavasztól nyárig megszokott, hogy az álláskeresők száma intenzíven mérséklődik a szezonális munkák terjedése miatt, de a hivatal április után májusban is azt találta, hogy ez a hatás nem magyarázza teljes egészében a regisztrált álláskeresők számának csökkenését. Hasonló képet fest a legalább négy főt foglalkoztató vállalatok körében megfigyelhető foglalkoztatottsági trend is. Az év első harmadában szezonális okokból is emelkedni szokott az adat, ám ekkora megugrásra nem volt példa az utóbbi években.

A most kibontakozó tendencia nem csak a kevés adat miatt tekinthető bizonytalanoknak, hanem azért is törékeny, mert Európa növekedési kilátásait beárnyékolja a több országot fenyegető adósságválság, illetve az ebből fakadó óriási költségvetési kiigazítási igény. Ez felveti a W-alakú fellendülés lehetőségét, vagyis az év második felében lanyhulhat a konjunktúra, ami az exportvezérelt hazai növekedésnek is rosszat tehet, ez pedig a munkaerő-piaci folyamatokra is rányomhatja bélyegét.

Forrás: KSH, portfolio.hu

Nemzetközi tendenciák

A müncheni Ifo gazdaságkutató intézet német iparra és kereskedelemre vonatkozó bizalmi indexének értéke 2010 júniusában az előző hónaphoz képest enyhén emelkedett. A megkérdezett vállalatvezetők jelenlegi üzleti helyzetre vonatkozó véleménye ismét javult, azonban a következő hat hónapot illető várakozásaik már második hónapja mutatnak enyhén romló tendenciát. Ennek ellenére a kutatók úgy látják, a német gazdasági fellendülés folytatódik.

A francia statisztikai hivatal (INSEE) júniusi felmérésének eredményei azt mutatják, hogy a francia ipari konjunktúra enyhén romlott a májusi adatokhoz képest. A vállalatvezetők véleménye alapján összeállított üzleti bizalmi index értéke öt ponttal hosszú távú átlagos értéke alá került. A gazdasági fordulópontra mutatója továbbra is bizonytalan konjunkturális helyzetet jelez. Az általános kilátásokat jellemző index azonban hosszú távú átlagos értékét meghaladó szinten maradt.

Az Európai Unió gazdasága

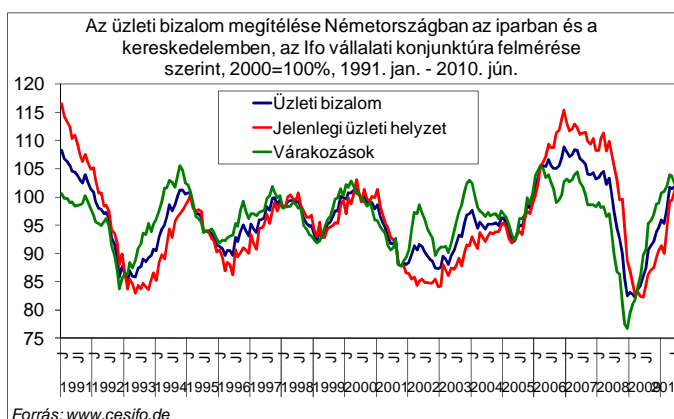
A müncheni Ifo gazdaságkutató intézet német iparra és kereskedelemre vonatkozó bizalmi indexe 2010 júniusában enyhén javult májusi értékéhez képest. A vállalatok újfent elégedettebbek jelenlegi üzleti helyzetükkel, mint a múlt hónapban, a következő hat hónapra vonatkozó várakozásaik azonban már második hónapja mutatnak enyhe romlást. Mindazonáltal az Ifo szakértői úgy látják, az üzleti várakozások továbbra is bizakodóak és a német gazdaság fellendülése tovább folytatódik.

Az ipari vállalkozások körében az üzleti bizalmi index kis mértékben javult az elmúlt hónaphoz képest. A megkérdezett vállalatvezetők immár a negyedik egymást követő hónapban jelezték, hogy kedvezőbbnek látják jelenlegi üzleti helyzetüket, mint a megelőző hónapban. A következő hat hónapra vonatkozó várakozásaikat tekintve azonban kissé kevésbé derűlátók, mint májusban. Az exportlehetőségeket tekintve a cégvezetők gyengébb növekedésre számítanak, mint az elmúlt időszakban, de a külpiazi lehetőségekre vonatkozó várakozások még mindig igen optimisták. Az ipari vállalkozások létszámtervei azt jelezték, hogy a legtöbb cég nem kíván változtatni alkalmazottainak számán a közeljövőben.

Az üzleti bizalmi index értéke javult a nagykereskedelem területén is. A megkérdezett vállalatvezetők kedvezőbbnek látják jelenlegi üzleti helyzetüket, mint az elmúlt hónapban, a következő fél év üzletmenete tekintetében pedig az óvatos optimizmus jellemzi őket, és májushoz képest nem változtattak várakozásaikon. Az építőipar területén szintén javult az üzleti bizalom. A megkérdezett építőipari vállalkozók úgy látják, hogy jelenlegi üzleti helyzetük kedvezőbb, mint a múlt hónapban volt, és a közeljövőre vonatkozó várakozásaik is javultak.

A többi vizsgált gazdasági ággal ellentétben a kiskereskedelem területén némileg romlott az üzleti bizalmi index értéke. Bár a vállalkozások kissé kevésbé elégedetlenek jelenlegi üzleti helyzetükkel, mint májusban voltak, a következő fél évre vonatkozó várakozásaik pesszimistábbakká váltak.

Forrás: Ifo (<http://www.cesifo-group.de>)

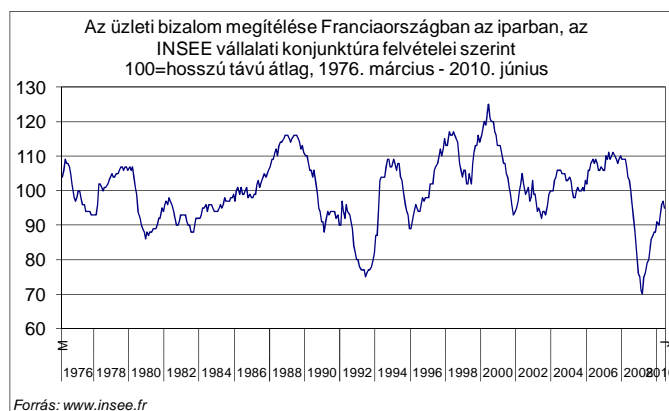
A francia statisztikai hivatal (INSEE) felmérése alapján a júniusban megkérdezett vállalatvezetők véleménye szerint a francia ipari konjunktúra enyhén romlott: az INSEE üzleti bizalmi indexének értéke kissé csökkent, és ezáltal öt ponttal hosszú távú átlagos értéke alá került.

A gazdasági fordulópontra mutatója továbbra is a bizonytalan konjunkturális helyzetet jelző zónában maradt.

Az ipari vállalatok vezetői arról számoltak be, hogy elmúlt időszak kibocsátásuk dinamikus növekedése folytatódott, továbbra is hosszú távú átlagos értékét meghaladó ütemben. Így a késztermék-készletek volumene a vállalatvezetők megítélése szerint tovább emelkedett, és megközelítette hosszú távú átlagos értékét. A megkérdezettek azonban úgy látják, hogy hazai és export-rendelésállományuk még mindig igen alacsony szinten maradt.

A vállalatvezetők egyéni üzletmenetre vonatkozó prognózisa (mely a következő hónapok üzleti kilátásait összegzi) észrevehetően romlott júniusban. Ennek ellenére az általános kilátásokat jellemző index – mely a válaszadók ipari aktivitásra vonatkozó véleményét összegezve tükrözi – hosszú távú átlagos értékét meghaladó szinten maradt.

Forrás: INSEE (<http://www.insee.fr>)

*Publikáció esetén kérjük, hogy elemzésünkre az
alábbiak szerint hivatkozzon:*

*MKIK GVI: Gazdasági Havi Tájékoztató,
2010 / június, Budapest,
2010-07-04*